«صدای مینو» ژیانشناسی ڕێگە و مێشکی ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانی

ئامادەکردنی: بەختیار سەرچنار، ڕۆژنامەنووسی لێکۆڵینەوە

ئەنجومەنی شارەوانی مینو ساڵانە ٤٢ ملیۆن دینار بۆ ڕێگاوبان تەرخان دەکات، بەڵام زۆربەی ئەندامەکانی باوەڕیان وایە ئەو پارەیە بە هەڵە بەکار دێت. ئێمە چوینە ناو ژیانی ئەو ١٥ ئەندامەی کە ڕۆژانە بڕیار لەسەر ڕێگاکانی شار دەدەن.

هەر بەیانی زوو، کاتژمێر ٦:٣٠ی کاتژمێر، ئەندامانی ئەنجومەنی شارەوانی مینو لە ژمارە ٧ی شەقامی ئەنجومەن کۆدەبنەوە. ئەوە کاتێکە کە زۆربەی خەڵکی شار هێشتا خەوتوون، بەڵام بۆ ئەوان ڕۆژێکی کاری درێژ دەستپێدەکات. ئێمە ١٥ ئەندامی ئەنجومەنمان بینی کە لە ٢٤ کورسییەکەی ئەنجومەندا دانیشتبوون. زۆربەیان تەمەنیان لە نێوان ٤٠ بۆ ٦٠ ساڵ دەبوو. تەنها ٤ ژن لەناویاندا بوون، کە ئەمەش ڕێژەیەکی کەمە بەراورد بە ژمارەی دانیشتوانی ژنی شارەکە.

بەڕێوەبەری ئەنجومەن، ئەندازیار سەلیم ئەحمەدی، ڕۆژەکە بە ڕاپۆرتێکی ٤٠ لاپەڕەیی دەستپێکرد. ئەو ڕاپۆرتە باسی ٣٧ پڕۆژەی ڕێگاوبان دەکرد کە پێویستە ساڵی داهاتوو جێبەجێ بکرێن. ئەندامان بە پێی ڕێژەی دەنگەکانیان لە هەڵبژاردنەکەدا، ماوەیەک بۆ هەر پڕۆژەیەک قسەیان کرد. ئێمە بڕیارەکانمان بە دەنگدانی ئاشکرا تۆمار کرد، واتە هەر ئەندامێک دەستی بەرز کردبێتەوە، ناوی لە تۆمارەکەدا هاتووە.

ئەو پارەیە لە کوێ دێت؟

سەرچاوەی سەرەکی داهاتی شارەوانی مینو باجی خانووبەرە و باجی بازرگانییە. ساڵی ٢٠٢٣ کۆی داهاتی شارەوانی ٩٦ ملیۆن دینار بووە. لەو بڕەدا، ٤٢ ملیۆن دینار بۆ ڕێگاوبان تەرخان کراوە، واتە نزیکەی ٤٤ لە سەدی کۆی داهاتەکە. ئەمە بڕێکی زۆرە، بەڵام کاتێک بەراوردی بکەیت لەگەڵ شارەوانی دەشتەبان، کە تەنها ١٨ ملیۆن دینار بۆ ڕێگا تەرخان کردووە، بۆت ڕوون دەبێتەوە کە مینو چەند گرنگی بە هێڵی گواستنەوە دەدات.

بەڵام ئەندامانی ئۆپۆزسیۆن پێیان وایە ئەم بڕە بەس نییە. ئەندامێکی ئەنجومەن بە ناوی ڕەشاد کەریمی، کە نوێنەری گەڕەکی باخی ئەرمەنییەکانە، پێی وتین: «ئێمە ٧ ساڵە داوای ڕێگای نوێ بۆ گەڕەکەکەمان دەکەین، بەڵام هەموو ساڵێک پارەکە بۆ شتی تر دەڕوات.» ئەو ئاماژەی بە ڕاپۆرتێکی ناوخۆیی کرد کە تێیدا هاتووە ٢٣ ملیۆن دینار لە بودجەی ساڵی ٢٠٢٣دا بۆ «ڕێکخستنەوەی ناوچەی بازاڕ» تەرخان کراوە، کە بەشێکی گەورەی بۆ کڕینی ئامێری نوێ بۆ پۆلیسی شارەوانی بووە.

ئەندامێک ٧ ساڵ چاوەڕێی ڕێگاکەی دەکات

ئەندامێک کە بە تەنیا دەنگی دژی هەبوو، ئەندام سەلمە ئەحمەدی بوو. ئەو ئەندامێکی تازەیە و ساڵی یەکەمی خۆیەتی. ئەو ئەندامێکی ژنە و لە گەڕەکی باخی ئەرمەنییەکان دەژی. ئەو پێی وتین: «هەر ڕۆژێک ئەو ڕێگایە تێپەڕ دەبێت، ٧ ساڵ لە چاوەڕوانی ئەو ڕۆژەدا بووم.» ئەو ئاماژەی بە ئەو کرد کە ئەو ڕێگایە تەنها ٣.٢ کیلۆمەتر درێژە، بەڵام ساڵانە ٩ جار بەهۆی لافاوەوە داخراوە.

ئەحمەدی ڕایگەیاند کە ئەو ساڵ ٢٠ هەزار واژۆی هاووڵاتیانی کۆکردۆتەوە بۆ ئەوەی داوا بکات ڕێگاکە بخرێتە ناو پڕۆژەکانی ساڵی داهاتووەوە. بەڵام ئەو داوایە ڕەتکرایەوە، چونکە ئەندامانی تر پێیان وابوو پێویستە یەکەم جار ڕێگا سەرەکییەکان چاک بکرێن. ئەحمەدی پێی وتین: «ئێمە هەوڵ دەدەین بە هاووڵاتیان بڵێین بۆچی ڕێگاکەیان چاک ناکرێت، بەڵام ئەوان تەنها ئەوە دەبینن کە ئۆتۆمبێلەکانیان تێکدەچن.»

ڕێگاوبان چۆن بڕیار لەسەر دەدرێت؟

بەپێی یاسای ناوخۆی ئەنجومەنی شارەوانی مینو، هەر پڕۆژەیەکی ڕێگاوبان کە بڕی لە ٥٠ هەزار دینار زیاتر بێت، پێویستە لە ٣ قۆناغدا بڕیاری لەسەر بدرێت. یەکەم، ئەندازیارانی شارەوانی خەمڵاندن دەکەن. دووەم، ئەنجومەن بڕیار دەدات. سێیەم، ئەگەر بڕەکە لە ٢٥٠ هەزار دینار زیاتر بێت، دەبێت ڕاوێژکارێکی سەربەخۆ بیپشکنێت. ئەم یاسایە ساڵی ٢٠١٩ دانرا، دوای ئەوەی چەند پڕۆژەیەکی گەورە بە نرخێکی زۆر لە نرخی ڕاستەقینەیان زیاتر جێبەجێ کرابوون.

ئەندامانی ئەنجومەن ئەو یاسایە بە «ئاسایی» وەسف دەکەن، بەڵام ئەندامانی ئۆپۆزسیۆن پێیان وایە زۆر لاوازە. ئەندامێکی ئۆپۆزسیۆن بە ناوی ئەحمەد تاهیری، کە ئەندامی لیژنەی دارایی ئەنجومەنە، پێی وتین: «ئێمە داوای ڕاوێژکاری سەربەخۆ دەکەین بۆ هەموو پڕۆژەیەک کە لە ٢٥٠ هەزار دینار زیاتر بێت، نەک تەنها ئەوانەی کە ئەوان دەیانەوێت.» ئەو ئاماژەی بە پڕۆژەی ڕێگای نێوان گوندی بەرزەوەند و ناوەندی شار کرد، کە ٤٠ هەزار دینار زیاتر لە نرخی ڕاستەقینەی خەمڵێندرابوو.

ئەندامێک کە ڕۆژانە ٤٠ کیلۆمەتر ڕێگا دەبڕێت

یەکێک لە ئەندامە چالاکەکانی ئەنجومەن، ئەندازیار سەلیم ئەحمەدی، ڕۆژانە ٤٠ کیلۆمەتر ڕێگا دەبڕێت بۆ سەردانی پڕۆژەکان. ئەو پێی وتین: «ئەگەر تەنها لە ئۆفیسەکەم دانیشم، نازانم چی ڕوودەدات.» ئەو ئاماژەی بە ئەوە کرد کە ئەو ساڵ